

dağın

FIKİR VE SANAT DERGİSİ

● Nuri ONAT

● Şeref ERDEM

● Prof. Dr. Rasim ADASAL

● Hayri GENCOSMAN

● Kemal NIKSARLI

● İsmail BEYDEMİR

● Hüseyin KABASAKAL

● Ali Naci KURTKAYA

● M. Nuri AYVALI

● Papha BAJI

● Ali AYDIN

● Hakkı AKBAS

● Mustafa EKMEKÇİ

● Cüneyt ÖZKUL

● Osman BÖLÜK

● A. Muhlis ÖZCELİK

12/68

İnkilap

1918

Yıl

YAZ

YAZ

YAZ

YAZ

YAZ

YAZ

İki Yılı Bitirirken

NURİ ONAT

Sahibi:

Ağın Kültür Derneği adına
Dr. Vâkıf ÖZKULBu sayıda yazı işleri müdürü:
Hüseyin KABASAKALİdare ve haberleşme adresi:
İç Cebeci Özsoy sokağı
No: 3/4 — ANKARAYazı Kurulu:
Nuri ONAT, Nihat ASYALI
Mehmet ERGÖNÜLGönderilen yazılar "Yazı
Kurulu"nun incelemesin-
den geçer.Gönderilen yazılar, yayın-
lansın veya yayınlanmasın,
geri verilmeyeceği gibi telif
ücretli de ödenmez.

Dergimiz ayda bir çıkar.

YIL:2 SAYI: 24

ARALIK — 1968

FİATİ: 200 Krş.

YILLIĞI: 24 TL.

Dizgi ve Baskı:

TÖYKO matbaası

Tel: 10 41 68

Ulus — ANKARA

İki yıl, bir yayın organı için uzun bir süre değildir. Ama, bütün yoksullukları, yoksunlukları, olanaksızlıkları göğüsleyerek bitirilen bu süre, kuşkusuz diyebiliriz ki, pek de kısa sayılmaz bir kasaba dergisi için. Bu dergi, iki yıllık süreyi bu koşullar altında bitirdi. Bu bakımdan, yazılarıyla, maddi ve manevi destekleriyle dergiyi yaşatanların duyacakları kıvanç sınırsızdır.

"Ağın", amaç edindiği "sanat ve fikir" organı olma yolundaki çabalarını giderek yoğunlaştırmaktadır. Bu gelişmenin "giderek" olmasının nedeni şudur: Yazı kurulu yeterince güçlenememiştir. Akçalı güçlüklere kurtulma olanağı bir türlü bulunamamıştır. Bunların sonucu olarak da, dergi, bir tartışma ortamına girememiş, objektif eleştiri düzeyine yükselememiştir. Şimdi, bu eksikliklerin sıkıntısı çekilmektedir.

Tevfik Fikret'in, "Görüşlerin çarpışmasından gerçeğin şimşegi parıldar." dediği gibi, hangi sanat görüşünün, hangi düşün akımının daha geçerli, daha gerçeği yansıtır olduğu da, ancak tartışmayla, eleştiriyle ortaya çıkabilir. Bu düzeye ulaşamadığı sürece, ileri sürülen sav da, karşı sav da duygusallık sınırlarının ötesine geçemeyecektir. Bizce, bu derginin en göze batan yanı da budur şimdilik. Kuşkusuz diyebiliriz ki, bireyin düşünsel gelişimini engelleyen etmenlerin başında duygusallık gelmektedir. Çünkü, duygusallık, mantığın boğulduğu, sağduyunun sustuğu yerde başlamaktadır. Bu, yalnız "Ağın"ın, Ağınlarımızın kusuru değil, Türkiye'nin içine düştüğü bir kısır döngüdür ki, daha ne zamana değin süreceği kestirilememektedir.

Bu görüntü, hangi yanından bakılırsa bakılsın, çok üzücüdür. Çünkü, çekirdeksel yarışın en hızlı döneminde, bu verimsizliğin acısını duymanın sıkıntısı içindeyiz.

"Ağın", gücünün yettiği oranda, bu kısır döngünün çemberini çatlatmak çabasıdadır. İki yıllık yayımlarımız bu yönde olmuştur. Bundan sonraki çabalarımız daha da güçlü olacaktır. Biz, buna inananlardan yanayız. Bütün aydınları, Ağın'ı sevenleri ve tanımak isteyenleri, eli kalem tutanları bu ülkücü amaçta işbirliğine çağırıyoruz.

"Ağın", iki yıllık yayını süresinde hiçbir politik oyuna gelmemiştir. Bundan böyle de böyle bir oyuna gelmeyecektir. Dergi, tam bir özgürlük havası içinde, gerçeği, doğruyu, iyiyi, güzeli, yararlıyı ve sevileni arama atılımındadır. Bu konularda emeği geçenlerle, sözle ve yazıyla uyarılmalarda bulunanlar, bu amaçlara ulaşma oranında kendilerini mutlu sayacaklardır.

İki yıldanberi tatillerinden, her türlü dinlenme olanaklarından, uyku ve sağlıklarından özveride bulunarak bu dergiyi yaşatanları en içten duygularla kutlamayı onur borcu saymaktayız. Sanırız ki, "Ağın" okuyucuları da, onların bu hizmetlerini unutmayacaklardır.

Bu dev girişime gönül verenler sağ olsunlar, var olsunlar!..

Dil Sorunumuz

M. Nuri AYVALI

Devrimcilik bir bütündür. Bir kişi ya tam devrimci olur, ya olmaz. Bir konuda devrimci olup, diğer bir konuda tutucu olmak, öyle olan kişinin devrimci olmadığını gösterir.

Günlük yaşantımızın hemen her saatinde "DİL" denen o aracı kullandığımıza göre, önce dilde devrimci olmamız gerekmektedir. Günümüzde bütün konularda olduğu gibi, dil konusunda da devrimcilerle tutucular tartışma halindedirler. Türkiye Muallimler Birliği'nin 27 - 28 Nisan 1968 tarihinde İstanbul'da topladığı ikinci dil kongresinden sonra bu tartışma daha da hızlanmıştır.

Bu satırların yazarı, dilde devrimden yanadır. Çünkü Atatürkçüdür. Bütün devrimler gibi Dil devrimi de Atatürk'ün açtığı bir çığırır. Bugün dil devrimine karşı olanlar ülkemizin toprakları üzerindeki gâvur üslerine karşı olmayanlardır. Siyasi alanda gâvura üs vermekle, kültür alanında gâvura üs vermek arasında hiç bir fark yoktur. Türkçede her yabancı kelime bir yabancı üs gibidir. Toprak parçası üzerindeki üssü verenler ile, dilde üs verenler arasında hiç bir ayrıcalık yoktur. Çünkü bağımsızlık bir bütündür. Bağımsızlıktan yana olanlar, her alanda bağımsızlıktan yana olurlar, olmayanlar olmazlar. Devrimcilerin, dildeki yabancı kelimeleri atması ile, bağımsızlık taraftarlarının topraklar üzerindeki üsleri atmak için çabalamaları arasında bir paralellik vardır. Bugün dildeki yabancı kelimeyi atarsın; yarın, toprakların üzerindeki üsleri... Tarihsel gelişimin bu doğrultuda olduğunu bildiği için gâvurla işbirliği halinde olanlar ter ter tepiniyorlar, dilimiz elden gidiyor, diye. Oysa elden giden dilimiz değil, dilimiz-

deki yabancı üslerdir. Üstelikte milliyetçi olduklarını söylerler. Madem milliyetçisiniz, arı - duru, tertemiz bir dilimizin olmasından niçin, gocunuyorsunuz?

Türkiye Muallimler Birliği'nin başkanı ve ikinci dil kongresini toplayan Fâruk Kadri Timurtaş, yayın organları olan BİLGİ dergisinin ikinci dil kongresi özel sayısında :

"Bir dilde başka dillerden gelmiş kelimeler bulunması o kadar ehemmiyetli ve üzerinde durulacak bir nokta değildir." diyor. Bu mantıkla hareket ederek şöyle de denebilir:

"Bir ülkede başka ülkelerden gelmiş üsler bulunması o kadar ehemmiyetli ve üzerinde durulacak bir nokta değildir."

Olmaz böyle şey.

Gene aynı derginin aynı sayısında yetmişlik bir "pir-i fani" de bizim üç dizemize takılmış, edebini bozuyor. Bakın:

"Şu tarzda şiirler de sizin uydurmacı dil çömezlerinizin incileridir."

"Salt seni usluyorum maviden beri

"Türküler yakıyorum sayrı gözlerin için

Sadece şu "salt" kelimesinin kabalığına bakın. Hele "sayrı". Bu ölü kelimeyi diriltmekte ne fayda var? Artık bütün hastahaneler olacak sayrıhane!

"Alın bir misal daha:

"Bir dönel evren bulduğumuz.."

Bu yetmişlik "pir-i fani" tabii ki devrimci olamaz. Çünkü devrimci olabilmesi için çaba harcaması gerekir. "Çaba" sözcüğü ve eylemi ile 77 yaşındaki bir organizmayı nasıl bağdaştırabilirsiniz? Atatürk kuşağından olup ta devrimci olanların sayısı kaçta kaçta zaten. Atatürk sağken, O'na şiirin görünmek için hemen hepsi dalkavukluk etmiş, O'ndan sonra sağdan geriye çarpetmişlerdir. Bunların en belirgin prototipleri Falih Rıfkı ve Bed'i Faik'tir. Bizi çömezlikle niteleyen 77 lik Halit Fahri de Atatürk zamanında O'na dalkavukluk yapanlardan mıdır? Bilmiyoruz.

Anadoluda, iki kişi birbiri ile konuşurken, hoş, beş sırasında ev halkını da sorarlar ve:

Uzun bir aralıktan sonra

Şeref ERDEM

Ağınluların bir çoğu kırmitiğin oğlunu sevmeyiz, çoğu beğenmez de. Doğru söylemek gerekse, onu beğenmeyenlerden hiç-biri ne Ağın'ın kendisine ne de dergisine İsmail kadar ne bağlı ne faydalı olamadılar. Ne zaman dergiyi elime alsam, İsmail'i içten bir çırpınma ile dergiyi yaşatmaya çalışırken görüyorum. Eğer beyinlerimiz bazı peşin yargılara kiralı değilse, beldemiz ve dergimiz için çıkar yolu aramadan çırpınan çalışan İsmail'lere hiç olmazsa saygı duyalım. Hiç olmazsa onların heveslerini kırarak eylemlerden sakınalım. Hiç bir şey yapmamak, kötü şeyler yapmaktan yeğ değil midir?

Derginin çıkışını alkışlayanlar arasında ben de varım. Ama hakçası, üstüme düneşi yapamadım. Şimdi AĞIN'ı kendi güçlükleriyle başbaşa bırakanların arasındayım. Eğer bu işi savsatanlar yazarken yazmaz oldular, aboneyken geri kaldırlarsa benim onlardan farkım, bu işi sürdürenlere karşı beslediğim saygıdır. İşte bu saygı ile geciken abone ücretini, bu mektupla sunuyorum. Bu mektupla kendi kusurumu kabul, eksikliği itiraf ediyorum. Çok isterim ki aboneliğim devam etsin, Dergiye yazılar da yazabileyim. Deneme gösterdi ki, bu ikincisi zor. Rasgele kaleme alınmış; bir incelemeye, titiz bir çalışmaya dayanmayan yazılar dergiyi sevimsizleştiriyor. İyilik değil kötülük oluyor bu AĞIN'a. Benim bir konuda ihtisasım yok. Herhangi bir konuda yazabilmek için daha çok okumam gerek. Yapabileceğim çevresel olayları ve kişisel duygularımı

anlatmaktı. Görüyorum ki bu da sanıldığı kadar kolay değil. Yazı gönderemezsem bunu lütfen ilgisizlik değil, AĞIN'a karşı beslediğim sürekli bir ilgi sayın. AĞIN'ın yazabilenleri yazmıyor diye, rasgele yazıları içine alan bir dergi olmasına gönlüm razı olmayacaktır. Yazmamakla, yerimi yazabilene, işi ehline teslim etmek... Bu da bir hizmet, hatta görev değil mi? Söz buraya gelmişken izin verin bir dileğimi daha belirtelim. Ne olur, AĞIN'a ihtisas yazısı verenler ya bizi meslekdaşları, ya da cipten karacaklı saymasalar. Düşünce o ki: AĞIN bir dergidir. Ne ilkokul ders kitabı, ne de doktora tezlerinin negir kaynağı değil.. Dilerim yazarlar ve okuyucular diye iki sınıf olmayız. Yazarlar derginin okuyucusu da olsunlar. Yazı kurulundan önce, yazdıklarımızı okumak gerek! benim yazıp göndermediğim bir tomar var. Yazdıktan sonra bakıyorum ki değil buna para verip okumak, üstelik de versem okuyucu düşünür. Bunları okul hatırası olarak sakladığım müsveddelerimin dosyasına koyuyorum. Örgütlerim, bu zevkli bir meşgaledir.

Bu yargı tamamem kişiseldir. Şimdi uzaktayım. AĞIN'ı alınca şöyle evire çevire bir güzel bakıyorum. Sonra baştan sona bütün yazıları, ilânları okuyorum. Okuduklarımla, onlar üzerinde düşünmekle duyduğum vatanözlemi azalır sanıyorum. Genişte olsam belki de böyle yapmıyacak, böyle yazmıyacaktım. Ben sade hoşuma gidenleri, ilgi duyduklarımı okuyacaktım. Kalanları da belki okuyanlar olacaktı. Bu duygularına Paris'teki Hozakpur'lunun katılacağından eminim. Vatandaki okuyucular, yazarlar bana ortak olmuyorlarsa, ben bunları yazmamış olayım.

Dergi için başarı ve uzun ömür dileğim devam edecek.

Gönül dolusu sevgi AĞIN'a, Ağın,lıya.

"Çoluk - çocukta hasta sayrı yok zahir ya." diye durumu öğrenmek isterler. "Pir-i fani" sayrı kelimesini ölü kelime olarak nitelerken bu gerçeklerden uzaktır, kuşkusuz. Onlar ne bilsinler Anadolu-yu, Anadolu insanın dilini, derdini. Sırça

köşkten şeriat keserler, o kadar.

Devr'mci potansiyal kentlilerin komp-radorlaşmış burjuvasında değil, Anadolu-nun bağı yanık insanındadır. Burası bi-line.

Papba Bacının Bayam Tebriki ve Hediyeleri

PAPBA BAJI

Ciğerden Sevgülü Çağalarım,

Evvela selam eder, hasretle gözlerinizden öperim. Eğer sizde Papba Bajiden sorgu suval edersez, hemdolsun bu iramazanda ölmeden çıhardım.

Bıyıl iramazanda çoh gar yağdı, ağaçlar dilki guyruğı oldu.

Bayramda burada elimi öpmeye gelen çağalara girdik ve bulğur haşladım, hediyeler'ni gendü elimnen vereceğim, gurbetteki çağalarada cıhın yapdım, bayram toplantısında dağudursuz.

Hepiniz'n bayramızı gurtlar, hasretle gözlerizden öperim.

AĞIN'DAKİ ÇAĞALARDAN :

Guluşgilin Osmana, çul.

Recep Dayıya, bel gabağı.

Cakgil Bajigilin Tombula, lasdik don.

Katip Hasana, pohnit.

Demürce Rızaya, tuvalet ispiertosu.

Kepekçigilin Celala, risalei nur.

Mehemmet Sabitin Gardası Gadire, lengerlü şapka.

Dömmegilin Osmana, tepreşt.

Halil İbrahim Hojaya, hopbala.

Gadigilin Mehemmmede, cılıfsdik.

Fezik Emigilin İbrehime, takonya.

Dommegilin İmmigülsüne, tebbetyeda.

Mülazimgilin Selaheddine, gamilder.

Gadigilin Havaya, gambur felek.

Haddımgilin Hamzaya, Hazerdağıdan tebrik.

Gülnaz Bacıya, Cennete Mekan.

Nasıfağaya, nazarlık.

Enükgilin Salehe, bumbar.

Hurşutgilin Camala, kösevü.

Fazikemigilin Saide, Evliya Çelebinin seyahatnamesi.

Memet Sabitin gardası Lömene, kalın ses.

İkincigilin Muhlise, mendil.

Gayfecigilin Hüseyin, Hazreti Ali'nin Döldülü.

Berber Gencağaya, sünnetçi çantası.

Gadiyorangilin Mehemmmede, serki:sof cep saati.

Çaruhgolligilin Kemale, yel hebi.

Puruta, senatörlük.

Gaya Dayıya, paro maması.

Uzun Sülaymana, ibobop yuvası.

İsmail Gavasgilin Şemşetdine, cehen-nem pizosu.

Atdegilin Bahatdine, müşhil gazozu.

GURBETTEKİ ÇAĞALARA :

Şıh Papbagilin Cevata, şimsir darah.

Haji Yusup Ağanın oğlu Nuriye, mini etek.

Damatgilin Burhana, öllük toprağı.

Fahirenin g'şisi Saadettine, kılıbkılık diploması.

Kırmitiğin oğlu İsmail, gümüşlü zurna.
Mehmet Nuri Beğin garisi Ayşeye,
bızılık.

Halim Beyin oğlu Fuada, pizoz.

Recepğin Kemale, çil ilacı.

Niksarlugin Musdafaya, peygamber
tazısı.

Vahşennü İncü Bajinin oğlu Osmana,
gıdık boncuğu.

Hacı Şekire, müşhil.

Hojagilin Apdurahmana, nazar boncu-
ğu.

Hasigilin İbrehime, kolleston.

Sıdığa Bajinin oğlu Piçiye, seddeje.

Ekrem Beğin oğlu Nevzata, biberon.

Hacı Cakkonun oğlu Tefiğe, gatr erüğü.

Kepekçigilin Mehmede, değenek.

Hasip Beğin gızı Münüreye, fin hama-
mı.

Hepbabagilin Mehmede, incili şerif.

Hasip Beğin oğlu Musdafaya, imam su-
yi.

Hacı Şekirin gaynanasına, sağlam bir
inek.

Ekrem Beğin oğlu Nihada, şalgamisin
kel ilacı.

Saadettinin garisi Fahireye, kenger sa-
kızı.

Şehit Yüzbaşı Bekirin Garisi Meleğe,
sabır taşı.

Hacı Yusup Efendinin oğlu Nedime, to-
pik tozu.

Şabapğilin Seyfeddine, serpene.

Paşagilin Eniseye, radyo karbon.

Mahmut Efendinin oğlu Naciye, çorhu-
luh.

Saruağagilin Tahsine, tahik.

Halim Beyin oğlu Vâkıfa, Tari Mor'un
resmi.

Gara Mehmetg'ilin Şefiğe, Pölt.

Garga Cüjüğüg'ilin Kemala, işdah tozu.

Halim Beğe, Lokman Hekim.

Çobangilin Musdafaya, Kariside ev.

Şchapğilin Gençağaya, Çelem çorbası.

Saruağagilin Ehmede, mızraklı ilmi-
hal.

Hafız Nurinin oğlu Şahabeddine, kel
ilacı.

Horozg'ilin Ehmede, bekmez.

Semerci İbrehime, biz.

Poles Alefendiğilin Musdafaya, tesbih.

Hasipbeyin cğlu Kemale, tahdırıvalli.

Abagilin Hüseyine, Mahrama.

Dayıg'ilin Salimin oğlu Ertuğrula, sırık.

Donagilin Rızaya, dullar cemiyeti re's-
liği.

İsmail Gavasg'ilin Nejdete, fingerdek
radyosu.

Postacı Vehbinin oğlu Günere nişanla-
nacak avrat.

Hajidırıkg'ilin Cemile, tavla.

Donagilin Şükriyeye, helikopter.

Kepekçigilin Helmiye, müzmin bekar-
lık diploması.

Gapusuzg'ilin Nuriye, çarhacigilin eş-
sek.

Donagilin Cevriyeye, sabır.

Hacı Şekirin garisi Vahideye, mevlevi
külâhı.

Hepbabagilin Halide, skoda araba.

Hekkambag'ilin Lütfiye, uzun tumanı.

Hojagilin Ayşeye, ev yapduracak der-
man.

Hacı Gavasg'ilin Fatmaya, çörek otu.

Gara Mehmetg'ilin Fındık Nuriye,
sarmusah götü.

Mehmet Sabitin oğlu Aliye, hanım-
dan ferman.

Gahvecig'ilin Fatimeye, mini Kur'an.

Hasan Beyin oğlu Şahaba, iman.

Pulurlu Mustafa Efendinin oğlu Halise,
gırdık.

Sarı Ağagilin Ehmedin oğlu Oktaya,
zılıhik.

Horozg'ilin Hüseyinin garisi Safiyeye,
 oynayacak guvat.

Kepekçig'ilin Zeynaba, Mango için avu-
kat.

Sıdığa Bajinin oğlu Badriye, dünyada
mekan.

DUYURU

Sayın Hemşehrilerimiz

BU YILKI RAMAZAN BAYRAMI TOPLANTISI BAYRAMIN
BİRİNCİ GÜNÜ 21.ARALIK.1968 CUMARTESİ, SAAT 14.00 - 16.00 A-
RASINDA AŞAĞIDAKİ ADRESTE YAPILACAKTIR. HEPİNİZİN
GELMESİNİ, DUYMAYAN HEMŞEHRİLERİMİZE DUYURMANIZI
CANDAN DİLERİZ.

AĞIN KÜLTÜR DERNEĞİ

Toplantı Yeri

CEBECİ CADDESİ, HUKUK FAKÜLTESİ KARŞISI
YENİ SEYHAN PALAS DÜĞÜN SALONU

A N K A R A

“Hayat, canlıların organizmalarıyla dış çevre arasındaki bir savaştır”

Prof. Dr. Rasim ADASAL

(Geçen sayıdan devam)

TIP ÖĞRENCİSİ OLAN “ÜÇÜZLER” DE BİR DENEME :

PETERSEN birçok öncesel hazırlamalardan sonra çok orijinal bir etüd olarak, üçüde illinois üniversitesinde tıp öğrencisi olan “üçüzler”de deneme yapmıştır. Altı haftalık bir süre zarfında -meteorolojik şartlar bakımından kararsız olanlar- 3 kardeş aynı yemekleri ve miktarları yediler; aynı şeyleri yaptılar; aynı koşullar altında yaşadılar. Ortalarında tek değişiklik, atmosferik haldi. Bunlar her gün her çeşit muayenelerle tabi olmuşlardı. Tartılıyorlar ve biyofizyolojik fonksiyonlar bakımından ölçülüyorlardı. Her gün zekâ kabiliyetler ve davranışları aynı psikolojik testlerle ölçülüyordu. Bu denemeler serisi bitince artık Petersen’in “İnsan, Hava ve Güneş” adlı eserini yazmak için yeter derecede harçları vardı. Bütün bu denemeler nihayet şu genel yargıya varıyordu:

“İnsan havaların şartlaştırdığı organ-sel bir düzene tabidir. Organizma yeter derecede oksijen aldığı zaman iyi işler; ve bütün hastalıklar örgü hücrelerinin yeter derecelerde oksijen alamamaları halinde belirirler. Organsel hayatın bu esaslı koşulu bazı hava değışiklikleri ile boşa gitmektedir.” Petersen “üçüzler”ini deneme-

lere tâbi tuttuğu süre içinde hastane, hapşane, tımarhane, doğum evlerinde vâki olan değışik olayları kıyaslamış; ve üç kardeşin oksijen azlığına ait belirtileri gösterdikleri günlerle hastanelere yatırılan hasta adedinin çoğaldığını ;şehirde daha çok insanın hastalandığını ve ölümlerin arttığını tesbit etmiştir.

ÇEŞİTLİ HAVA VE İKLİM KOŞULLARI VE ETKENLERİ :

Çocuklar bile en eski zamanlardan beri çevrelerindeki canlı yaratıkların faaliyetlerinde mevsimden mevsime değışiklik olduğunu görmüşler; ve biyolojistlerde hayatı etkileyen fizik ve kimyasal reaksiyonların enerjisi hücrenin ısısıyla ilgili olduğunu objektif gözlemleriyle belirtmişlerdir. Hayatı faaliyet soğukla ağırlaştığı halde; 40 dereccye doğru en üstün halini gösterir; lâkin bunu geçince de varlığı bile tehlikeye girer. Soğuk 2-3 ay içinde hayatı ağırlaştırmak suretiyle korur; lâkin aşırılığı öldürür. O halde bu hücre değışikliklerinin ısı tesirleriyle çok ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Hayvanlardan bir çoğunun vücut ısıları çevrelerinin hararetlerine çok yakın olduğu cihetle hayatı belirtileri doğrudan doğruya bununla ilgilidir. 35-40 derece arasında ısılarını saklayan “Sıcak kanlı yaratıklar” her

mevsimde bir takım biyolojik mekanizmalarla intibaklar gösterirler. Oysa böcekler ve "Soğuk Kanlı" denilen hayvanlarsa mutedil iklimlerde ancak güzel havalarda görünürler; ve d's ısının çok düşük o'duğu aylarda bir hayat uyuklaması geçirirler. Ancak sıcak kanlı yaratıkların da çevre sıcaklığına karşı dayanmaları belirli bir sınırdadır. Ancak 19. asırda fizyolojistler insandaki Isı düzeni"ni aydınlatabilm'şlerdir. Ünlü fizyolojist Claude Bernard bunu yarı bilimsel yarı felsefi bir şekilde belirtmiştir: "Hayat, canlıların organizmalarıyla dış çevre arasındaki bir savaştır."

İYİ VE KÖTÜ HAVALARIN TESİRLERİ :

Bütün hava (iyi veya güzel hava, fena hava, yağmurlu hava, karlı hava, fırtınalı hava...) birçok atmosfer elementlerinin ve karışmasının bir sonucudur. Havanın kötülüğü veya fenalığı günlük ve özel çakırlara göre ayarlanmamalıdır. Bol bir yağmur, gezmesini veya maça gitmesini engelliyen şehirli bir genç için kötü bir hava sayıldığı halde, mahsulünün bereketini bekleyen bir köylü için bir nimet olabilir; ve hattâ bol yağmur için duasına bile çıkar.

Güneşin ve göğün parlaklığına, bulutların baskısına ve yağmurlara, kasırgalara, şimşek çakması ve gök gürültülerine göre duyarlık farkları ve hattâ heyecanlı gerginlikler gösteren insanlar çoktur; ve bunlara "Meteorolabile insanlar" denir. Lord Byron "Güneş bütün parlaklığıyla dünyayı aydınlatığı zaman ruhum tanrıya yaklaşmaktadır" demiştir.

Dağlarda bir süre yalnızlık hayatına çekilen ve tabiatla bir olan büyük mistiklerde aynı şeyleri söylemişler; ve hattâ tanrı hayalini görmüşlerdir. Şiddetli kar yağması halinde Tefvik Fikret, bir süre önce yer sarsıntısına uğramış olan Balıkesir halkının ıstıraplarını "Verin, zavallılara verin!" şeklinde aksettirmiş; Cenap Şahabettin ise yağın karı uçan beyaz

kelebeklere benzetmiştir. Bunun gibi ilk bahar ve Sonbahar şairleri vardır. Ancak bu biraz da insanın mizacına ve bilinç dışı hayatına bağlıdır. Güçlü Türk şairi Orhan Veli "Güzel Havalara" şiirinde ise bütün alışkanlıklarını, âşık olmasını, şiir yazma hastalığını, memuriyetinden istifa etmesini ve nihayet mahvolmasını hep güzel havalara bağlamaktadır. Gerçi bir bakıma bunlar sembolik ifadelerdir. Esasen güzel hava bazı insanları daha fazla içki içmek için körükler; daha fazla para harcattır; gezdirir; ve dolayısıyla sonunda sağlığına bir zararı da olabilir.

ÇÖKERTİCİ VE KAMÇILAYICI HAVALAR :

Isının az yüksek, göğün parlak, rüzgârların çok hafif esintili olduğu güzel ve taze havalarda insanların çoğunda hoşnutluk hali ve enerji vardır; davranışları da açık ve neşelidir. Çalışmaya yetenekleri artmaktadır. İtidalli iklimlerde kar yağdıktan sonraki rüzgârsız ve güneşli havalara en sıhhatli ve en kamçıl原因ıcı havalardır. Böyle bir havada kaymak veya dinlenmek için Uludağ gibi yüksek bir yere çıkanlar bu müsbet ruh haletini kendilerinde duyarlar. Bazen hava bir kamçı gibi tesir etmek suretiyle zekâ işlemlerini uyarır; ve düşünceler kolaylıkla ağırlır. 1938 de 21 Eylül'de Amerika'nın bir eyaletinde beliren ve saatte 130 km. bir hızla her tarafı kapıp kavuran bir kasırğa esnasında bir psikolojik test denemesinde bulunan Teknoloji Enstitüsü öğrencilerinin aldıkları sonuç son derece parlak olmuş; ve ondan önce benzeri enstitüler arasında 70 inci oldukları halde 20 inci olmuştur. Serin ve güzel havalarda beyin hücrelerinin en iyi şekilde çalıştıkları çeşitli hararetlerde denemelere tâbi tutulan farelerde de ispat edilmiştir. Bunun gibi asistanlarıyla birlikte kış ortasında laboratuvarında 32 derecelik bir hararete 24 saat kapanıp çalışan bir fizyoloji profesörü havanın fizik tesirlerini en başka özellikle zekâ fakültelerine tesir ettiğini, güçlükle çalışabildiklerini uyukladık-

larını, büyük hesap hataları yaptıklarını tesbit etmiştir. Oysa beyin çalışması için en uygun zaman kış sonu; ve ilkbahar başlangıcıyla sonbahar başlangıcıdır. En kötü zaman da yazdır.

Amerikan Harbokulunun arşivleri en kötü notların bu mevsimde imtihana girenlerde görüldüğünü yazar. Esasen birçok devlet imtihanlarına istekli olan gençlerin notlarında da denemeler yapılmış; öğrencilerin anketleri de kış ve ilkbaharda daha büyük istek ve kolaylıkla okuyabildiklerini meydana çıkarmıştır. Buna göre öğrenci imtihanlarını ayarlamak yani uygun havalarda yapmak boş bir şey değildir. Halk genel olarak göğün açık olduğu ve hafif serinliğin bulunduğu havaya "Güzel hava" der; ve bu esas itibarıyla ruh içinde uyarıcıdır. Lâkin her yerde ve örneğin Orta Avrupa'da bu koşulları olan hava oldukça azdır. Nitekim günlerden sonra güneşin bollukla çıktığı gün birçok hasretliler parklara koşarlar; ve yarı çıplak olarak yeşil çimenler üstünde güneşlenirler. Bundan ötürü avrupalılar için güneşin kapalı bulunduğu ve oldukça sertce olan havalara da alışmış olarak enerjiyle çalışırlar. Ancak başka iklimlerden buraya gelenler bir süre intibak etme sıkıntısı çekerler.

HAVALAR. SUÇLAR VE CİNAYETLER

Belirli havalarda insanın antimoral ve antisosyal davranışları arasında ilişkiler vardır. Genel olarak ilkbaharla beraber ve yaza doğru suçların arttığını istatistikler göstermektedir. Temmuz ve Ağustos aylarında işlenen suçlar diğer aylara kıyasla çok daha fazladır; ve özellikle tutkusal cinayetler, kışkırtığa bağlı suçlar daha çoktur. Esasen İtalya ve Fransa'da suç ve ceza bilginlerinin yaptıkları incelemelere göre bu memleketlerin Güney kısımlarında tutkusal suçlar iki misli bulunmuştur. Diğer Avrupa memleketleri istatistikleri de buna yakındır. Biz de gazeteler bir süre önce "Cinayetler salgını"ndan söz ettiler. Suçluluk ve ısı bir birine

paralel bir eğriyi izlerler. Amerika'da Dexter'in 8 yıl içinde olan 40.000 suçu dosyalarından incelemek ve meteoroloji istasyonlarının günlük hava bültenleriyle kıyaslamak suretiyle yaptığı etüdler aynı kanıya varmıştır. Geçen çağda ünlü Ceza bilgini Lombroso "Siyasi Suçlar"a ayırdığı bir incelemesinde ihtilâllerden, devrimlerden, halk ayaklanmalarından ve hükümet devirmelerinden çoğunu asırlar boyunca genel olarak ilkbaharın son ayıyla yaz aylarında vaki olduğunu yazmıştır. Hindistan'da vaki olan 48 ayaklanmanın hemen çoğu 26 - 35 dereceyi bulan yaz mevsiminde olmuştur. Esasen bundan daha sıcak hava aksine insanı ilgisiz ve enerjisiz kılar.

Amerika'dan Fransa'ya kadar diğer memleketlere ait örnekler pek çoktur; ve bunlar tesadüflere bağlı değildir. Bastil'in Temmuz ayında zaptedilmesini ima eden Anatole France bunu kendine has espiyole belirtmektedir: "Bizim halkımız ne kadar da cesurdur! Hiç bir zaman kış mevsiminde isyan etmemiştir. Bütün büyük ihtilâl günleri Haziranla Eylül arasında rastlar.."

Bazıları ihtilâllerin yaz mevsiminde yolların daha açık olması, hava engellerinin kalkması o'nun gibi etkinlerden ileri geldiğini söyleyebilirler. Yağmur, kar, şiddetli soğuk insanı savaştan engelleyen tabii engellerdir. Lâkin ihtilâl bu derece plân, düzen ve tasarlanmış gün ve mevsim beklemez. Sıcaklarla uzun süre içinde bastırılmış olan kinler serbestleşir: körüklenir, ruhlar kaynaşır, baskılı kötü eğilimler açığa çıkar; ve bundan ötürü sıcak aylarda silâhlar patlar.

PSİKOLOJİK SIKINTILAR

Rüzgârlar da iklimin etkileyici faktörlerinden biridir. İtidalli bölgelerde rüzgârın her yön değiştirmesi derhal havada az çok bir değişiklik yaratır. Rüzgâr üstünden geçtiği bölgelerin iklimini getirir. Tesiri civar iklimlerin çok daha farklı olduğu oranda daha barzdır. Kutup bölgele-

rinde iklimler çok az farklı olduğu için rüzgâr tâli bir rol oynar. Lâkin itidalli bölgelerde ve özellikle bazı Avrupa'da, Kuzey Amerika'da son derece önemli bir etken teşkil eder; ve mevsime göre fizyolojik tesirleri çok farklı olur. Kışın havanın çok soğuk olduğu zamanda rüzgâr organizmanın dayanıklılığını azaltır; aksine yazın çoğaltır. İzmir'de 16 - 20 arasında çıkan imbat rüzgârının esintisi insanları birdenbire canlandırır. Ankara'nın en yakıcı yaz günlerini izleyen gecelerinde de bütün vatan daşlar hoş bir serinlikle ruhen açılırlar. Özellikle Ankara dahil olmak üzere Orta Anadolu'da uzunca süren sonbaharın tatlı havası psikolojik bakımdan iyi bir havadır.

Çok kere belirli bazı rüzgârlar olağan iklimi bir süre içinde değiştirdikleri için az çok ciddi bozukluklar yaratırlar. Bunun klâsik örneği Kuzey Afrika'daki kuru ve sıcak "Siroco" rüzgârıdır. Estiği sürece ısı gece ve gündüz 40 derece civarındadır. Erginlerde bazı sıkıntılar yarım başağrıları gibi genel bozukluklar yanında özellikle çocuklarda öldürücü içre su kayıpları yaratır. Uzun zamandan beri rüzgârların insan ruhuna tesiri bitmektedir. Voltaire bile bir düşünür filozof olarak "Gün doğusu rüzgârının esmeleri zamanında Londra'da kimsenin farkında olmadan intiharlar çoğalmaktadır" diye yazdığı gibi, kendisi de bu süre içinde gülemediğini belirtmiştir. Bu rüzgâr esintisi zamanında kiral başları kesilmiş ve tahtlarından indirilmiştir. İran'ın Kuzeyinden Güneyine doğru esen belirli bir rüzgâr yabancılar da olduğu kadar yerlilerde de karakteri değiştirir ve enerjiyi azaltır. Arjantin'de "Zonda" adlı rüzgârla Fransa'nın Güneyinde "M'stral" adlı rüzgâr esintileri arasında bayağı melankolik krizler görülür. Yukarıda belirttiğimiz ve Malta adasını arasına yalayan Siroco rüzgârı da İtalyanlara göre insanın başını ve aklını döndürür. Afrika çöllerinden gelen bu rüzgâr estiği zaman, köyler ve kasabalar kolektif bir çılgınlık gösterir; hâkimler bile bunu kale alır; ve bugünlerde işlenen suçlar da daha merhametli olarak davranır.

Bazı hayvanlar rüzgârlara karşı in-

sanlardan fazla duyarlıdır. Rüzgâr büyük bir şiddet gösterdiği zaman saklanırlar. Suyla korunan balıklarda bile şiddetli rüzgârların tesirleri görülür. Ancak genel olarak insanları bir çok sıkıntılı zamanlarında ve akşam üstü yorgunluklarında tatlı rüzgârlar ve meltemler dinlendirir. Nitekim büyük Türk şairi Namık Kemal bir süre menfi olarak yaşadığı Tekirdağ'ındaki Hamzabey sahilinin rüzgârı için beyhude yere şu mısrağı yazmamıştır:

O yerlerde saba bir Bestekârı serseri-
dir ki,
Doğar sevdalı akşamlar nigâhı vapesininden.

Bazı insanlarda fırtınalı ve boralı havaların görüntüsü bile bir korku, bir sıkıntı, bir yürek sıkışması yaratır; ve hattâ bazıları bu havada saklanır, ve odalarına çekilirken, bazıları da aksine bundan hoşlanırlar. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bir barometre gibi havaya ve yağmur öncesine duyarlı olanlar fırtınanın patlamasından çok az önce, gerginlik belirtileri gösterirler. Bu fırtına süresince ve bittikten bir süre sonra da devam eder. Lâkin en çok görülen kasırgaya yakın ruhsal çöküntü ve sıkıntı halidir. Nitekim az sonra gök gürültüleri, şimşek çakmaları, yağmur veya dolu yağması başlar. Bu hava uzunca sürdüğü takdirde irade zayıftır; ve iş yapma hevesi çok azalır; düşünce sağlığını kaybeder; ve uyuklamaya eğilim olur. Lâkin böyle bir insan yatağa uzansa gerçekten bir rahat uyku uyuyamaz. İnsan bu depresyon hali içinde hareketli bir iç sıkıntısı, endişe hali, sabırsızlık ve güvensizlik içindedir; ve çeşitli organlara ve sistemlere ait bu derin iç sıkıntısının bir çok nörovejetatif belirtileri ve başağrısı görülür.

İKLİMLER VE MEDENİYETLER :

Bundan evvelki paragraflarda da bir çok tanınmış klimatoloji ve meteoroloji bilginlerinin denemelerine dayanarak belirtmiş olduğumuz gibi, iklimin insan psikolojisine tesiri son derece önemlidir; ve ferdî biyofizyolojik ve moral tesirlerinden

VEDA DURAĞI

Sizlere kendi köyümün hicran yarası olan bir durağını tanıtmaya çalışacağım. Tüm vahşenlimin anılarını süsliyen, hafızalarından silinmeyen bu durakta vahşenden başka nice Ağın'ının, nice köylülerin anıları vardır. Acı, tatlı, umutlu, umutsuz.

Okuyucularımızdan Vahşen'i duymayan veya görmeyen yoktur. Vahşenden gurbete, Vahşenden mezara tek yoldan gidilir. Hem sonsuza gidenler hem gurbete gidenler son bir defa doğduğu, büyüdüğü, beraber yaşadığı gıvarlıkları seyretmek için köyün doğusunda bir meydanlıkta durak yaparlar. İşte köylümün deyimiyle "MUSALLA TAŞI"dır burası. Adına veda durağı diyorum.

Bugüne değin kimbilir ne kadar fert uğurlanmıştır bu duraktan. Ne kadar umutlu genç kızlarımız yavuklusunu yaşlı gözlerle göndermişler. Nice anneler bıyıkları yeni terleyen evinin direği evlâtlarını savaş cephelerine göndermiş ve sonra acı haberlerini duymuştur.

Düğün borcunu ödeyebilmek için kaç Vahşenlim hanımının elindeki kına solmadan, birbirlerine doymadan gurbete uğurlanmıştır. Hele vakitli vakitsiz ölen köyülerim dostlarının sırtlarında ebedi istirahatgâhına uğurlanırken son bir defa Vahşeni bu duraktan seyretmiştir.

Vahşenli olupta veda durağından nasibini almayan yoktur.

başka medeniyetlerin oluşunda bile büyük rol oynadığı bir gerçektir. Dünyanın bir çok eski medeniyetlerinin çökmesinde psikososyal ve ekonomik etkenler kadar, iklim faktörleri de rol oynamıştır. İnsanların beslenme tarzları, giyinme ve çalışma şekilleri, duyguların ve dinî inançların ifadelerinde iklimlerin rolü inkâr edilmez. İklimin insan ruhuna olan silinmez işlerini bir çok yazarlara "Özel millî karakterler" yazdırmıştır. A. Siegfried'in dilimize de nakledilmiş olan "Milletlerin Ruhları" eseri bunlardan bir örnektir. Ünlü Fransız edibi Ernest Renan'ın, çöl bölgelerinde yaşayan bütün insanları tek tanrıya tapmalarını yazması boş bir şey de-

Daha düne kadar tozların toprakların içerisinde evcik oynıyan, söğüt dallarına binerek at koşturan, babasının Vahşeni terk ettiği zaman hıçkıra hıçkıra ağlayan ben, bugün gurbette yaşamamın ızdırabı içindeyim. Musalla durağında benide uğurlamağa başladılar.

Her musalla taşına oturduğum an derin derin düşüncelere dalarım. İnsanların rahata, saadete, huzura kavuşmak için didinmeleri, çaba harcamaları, gurbet kapılarında dolaşmaları boş. Öküzünü eğini, sığırını davarasını beslediği boş. Sevmesi sevilmesi boş:

Veda durağında tüm uğurlanan kişilerin ardlarından gözyaşları dökülür, ağıtlar yakılır, türküler çıkarılır ama sonsuza gidenlerin ayrılığı daha acıdır. Daha sessizdir. Sonsuza gidenin ne üzünlüğü bellidir, nede sevinci. O artık cansız bir varlıktır. Fakat son yolculuğu uğurlamağa gelenler çoktur. Elleri böğürlerinde sessiz sessiz gözyaşı dökmetedirler. Çünkü: dinî inançlarımıza göre fazla ağlamak son yolcuyla rahatsız edermiş.

Heyhat! ne gurbet yolcularına çare var, Ne de ölüm yolculuğuna... Atalarımız niye demişler ki, "YOLCU YOLUNDA GEREK". Köy durdukça yolculuk devam edecek. Fertler değişecek olaylar değişimiyecektir.

Ne var ki veda durağının acılarını unutmak zor.

Ali AYDIN

gildir; zira çölün biçim ve renk birliği hiç değişmeyen uçsuz bucaksız mesafelerinin psikolojisi bu inanca götürür. Bu tesir doğrudan doğruya ve katî değildir; herhalde iklim tabii bazı eğilimleri ve istidatları kamçılar. İngiliz soğukluğundan, Lâtin ırkı taşkınlığından söz edilmektedir. Her halde Kuzey Avrupalılar Güney Avrupalılar arasındaki mizaç farkı bir tesadüfe bağlı değildir. Geniş memleketlerin iki ayrı bölgesinde bazı karakter değişiklikleri bile vardır. Medikal Psikoloji ders'lerimizde "Güneyli Heyecanı" ile "Kuzeyli Heyecanı" ve bunların marazi belirtileri arasında farklar gördüğümüzü söylemekteyiz. (Devamı var)

Kör Köre Demişki...

Hayri GENCOSMAN

İşportacı suratlı, bencileyin bıyıklı biri, bakkalın kapısından başını uzattı,

— Abi, dedi, Kimsesiz Dullara Yardım Derneği'nden geliyorum; bir yardımınız var mı?

Şöyle bir daha alıcı gözle baktım. A-yakkaplar konuşuyor, pantolon bıçak sırtı, gömlek o biçim... Helâl olsun! Öyle kanım kaynadı ki.. uyy, sana neler neler versem!..

Ama bakkal kafayı dikti.

— Yoh bi yardımım.

İçimden, "ruhsuzzz!" diye kükreyerek, hemen elimi cebime attımsa da, sevimli yurttaş bizi adamdan saymazmış; yandaki dükkâna kaydı. Artık arkasında da koşamam. Çünkü bakkalla hesap görüyorum, kaçtığımı sanabilir. Biraz alangirli bir durumumuz var da! Neyse, işimize bakalım.

— Vallahi ben kendime güvenemem, sana güvenirim, Hüseyin amca. Yalnız biliyorsun geçende hesabı düzeltemediydik. Bin'kiyüz lira ne demek yahu! Senin aklına yatıyor mu bu?

— Bre anam babam, her ne ise ortada.. Şimdi bir daha göz gezdürür, neresinde yağışlılık varsa düzeldürük.

Mızıldanarak tezgâhın üstündeki hesap defterine eğildim.

— Nerden yakalandım sana be! Gene otobüsü kaçıracğım...

İnsanın yüreğini ağzına getiren kazma dişler çıktı ortaya. Yer ver pörsümüş, sarkmış, kırıl surat yayıldı. Yayıldıkça aydınlandı. Ama nasıl bir aydınlanma! Sanki tezeğe güneş vurdu. Hüseyin efendi gülümsüyor.

— Yahu Hüseyin amca, kusura bakmazsın değil mi? Sizin ufaklığın bu deftere oynadığı oluyor mu hiç?

— Yoooh.. ağzına mı düşmüş!.. O nasıl söz.. İlemi o ufak çocuk değil ki, anam babam; bu yıl dörde geçdi.

— Ama defteri ona tutturuyorsun değil mi?

— He yaa.. bildirdan beri defderimi dutar, çok şükür. Ama oynadığını, oynadığını hiç görmemişim. Ağzına mı düşmüş ki elini süre.. Zumzuğu urdum mi depeş ne, otuziki dişini ağzına tökerim valaha!

— Biliyorum biliyorum, hiçte şakaya gelmezsin..

Bu sırada bir adam girdi dükkâna. Kravatlı koltuğu çantalı bir bay. Bakkal,

— Buyrun beyim, dedi.

Adam bir baş selamı sarkıtarak çantasına davrandı. Üzeri yazılı bir yaprak kâğıt çıkarıp bakkala uzattı. Eğilip ben de okudum: "Yönetim yeri İstanbul'da bulunan, Okulsuz Köylere Okul Yaptırma Derneği'nin yüksek kontrol ve koruyuculuğunda, genel bir yardım kampanyası açılmıştır. Her okul yeni bir ışık, ve yeni bir kalkınma potansiyeli demektir. Bu büyük gerçeği göz önüne alarak, değerli yardımlarınızı esirgemeyeceğinizi umar, en temiz sevgi, saygı ve başarı dileklerimizi sunarız." Alt köşede beş kuruluş bir damga pulu, üzerinde iki çizik. Bakkal kâğıdı sonuna dek okumadan uzattı adama.

— Hökûmatın habarı var mı bundan?

Adam hem çantasından defterini kalemini çıkarıyor, hem de konuşuyor.

— Olmaz olur mu beyfendi! Bakanlığın onayını almış bulunuyoruz.

Bakkal,

— Yanınızda mı?

Adam,

— Hayır dernekte.

— Telfon numaraz var mı?

Adam belli belirsiz pirelendi.

— Efendim derneğimiz yeni bir kuruluştur; telefon istemimiz karşılanmadı henüz.

Bakkal zaten kendisine, beyfendi denilmesine kızmıştı.

— Yardımım yoh, diye kestirip attı.

Yalnız bu arada ben elimi cebime atmış bulundum. Hüseyin efendi beni katı yürekli görmemeli hani! Ne var ki, cebim de tek bir yirmibşlikten başka bozuk yokmuş. Hüseyin efendinin yanında cüzdanı çıkarmakta işime gelmez. Utana sıklıkla yirmibşliği uzattım.

— Çok özür dilerim, şunu kabul buyurur musunuz acaba?

Böyle işlerle uğraşan adamlar ne anlayışlı oluyorlar! Hemencecik yirmibeş kurusluk bir koğan doldurdu. Cart-curt... uzattı elime.. al gülüm, ver gülüm.. pırr, komşu dükkâna... Kapıdan çıkarken defteri, kalemi, kâğıdı gene çantaya soktu. Şimdi yeni girdiği yerde, onları yeniden çalınmış çalınmış çıkaracak. Bu bir iş inceliğidir. Azçok çıkarız bu yollardan; bütün de kabak değiliz ya!

Hüseyin efendi adamın arkasından söylenmeye başladı. Benim gözüm hesaplarda. Bir sürü toplama, çıkarma işlemleri var. Bir köşedeki sayı kümesine bakıyorum. 6284, altında 4379. Toplama olsa gerek. Dokuz, dört daha onüç. Üç üç elde var on; sekize verdik, etti onsekiz, yedi daha yirmibeş: beşe beş, elde var yirmi...

Toplam doğru gidiyor ya, şu Hüseyin efendi scsini kesse...

— Sus hele canım şaşırtacaksın beni!

Elde var yirmi demistik; iki daha yirmi iki, üç daha yirmibeş. Beşe beş.. duur.. iş değişti. Aşağıda beş değil iki var. Nerden çıktı bu iki, nerden çıktı, nerden... Haa. tamam, anladım. Buraya kadar toplamaydı, burada çıkarmaya dönüyor. Ehh, ne yapalım, çocuk işi böyle olur! Yalnız, acaba kayıpta mıyım, kazançta mı? Önemli olan budur: bunu da şimdi anlayamam. En iyisi Hüseyin efendinin bulunmadığı bir gün uğrayıp yeniden incelerim. Zaten benim alışverişim hep çocukla. Hüseyin efendiye ancak iki üç ayda bir yakalanırım. Uzaktan geçerken buzdolabının yanındaki aralıktan bakarım, kendisi içerdeyse yürürüm başka dükkâna. Kendisi yoksa, ya karısı vardır, ya çocuğu; onlardan da zarar gelmez.

— Hüseyin amca bu yazılar çocuğun yazısı değil mi?

Fitili aldı gene.

— Onun yazısı değil de kimin yazısı bre gardaşım! Mühasebecim mi var benim. Eksigim mühasebeci.. her boyayı boyadım, fistih yeşili galdı.

O konuşadursun, önümdeki defteri itip, ben de başladım konuşmaya. Bugün de işi gargaraya getirmenin tam yeridir. Şimdi ikimiz birden konuşuyoruz.

— Hüseyin amca bu iş, geniş zaman işi, hele bugün... Etme bele gardaşım, etme bele... Canım böyle iki taşın aralığında çıkılmaz ki bunun içinden... Bir gaybol dun mu, daha ara ki, bulasın. Şimdi gelmişken... Tamam Hüseyin amca, tamam. Biz yolcusak, sen hancısın. Ben tamam dedim mi, tamamdır... Gözünü sevem etme bele, bir geddin mi, altı ay.. Canım gidiyorum da, Avrupaya mı gidiyorum? Niye böyle konuşuyorsun?.. Hadi allasen, sen de her zaman ki huyun bu be!.. Sen pışkin adamsın yahu! En kısa zamanda uğrayacağım; tamam...

Rüzgâr gibi uçtum kapıdan. Bir an önce gözden kaybolmak için nerdeyse koşuyorum. Ama daha on onbeş adım açılmadan biri çıktı önüme.

— Abicim görüyorum çok işiniz var. Acaba çok kutsal bir görev için bir saniyenizi rica etmek lûtfundan bulunabilir miyim?

— Bulunabılırsınız ama, çabuk söyleyin.

— Zamanınızın dar olduğunu anlıyorum abicim. Ve de çok çalışkan, aydın bir beyefendiye benziyorsunuz. Çalışmak en..

— Söyleyeceğiniz ne ise, onu söyleyin.

— Abicim biliyorsunuz, Akçagedik, Ankara'nın yoksul bir bölgesidir. Bütün Akçagedikliler birleşerek, Akçagedik camisini yaptıрма ve yaşatma derneği adında bir dernek kurmuş bulunuyoruz.

Bunları söylerken bir çırpıda kalemini koğanını da hazırlayıverdi. Kimbilir kaçınıcı kez tekrarladığı sözleri korkunç bir hızla ufalayıp döküyor. Sert bir sesle sözünü kestim.

— Ulan amma da sık düşünüyorsunuz be! Yerden mi bitiyorsunuz, nedir!... Daha üç dakika olmadı şurda...

O da benim sözümün sonunu beklemedi. Birkaç adım ötede kendisine bakan arkadaşına döndü,

— Terso, dedi uzaklaştı.

BULMACA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1						N		AZ	
2						F	A	A	L
3	S	A	K	I		A	Ğ	A	Ç
4						K	I	N	A
5						S		N	
6						A	K		M
7	A	K		E	H	I	L		
8	B	I	Ğ	B	I	L	I	K	
9	A	N	A		S	E	M	E	R

Maya tuttu

Köye vardı bir ucu toplumsal uyanışın
Buncadır gülmeyen yüzler vardı gizine
Neden küt olduğuna ekmeğin, aşın
Rahatı bozuldu çalan, soyanın
Öğreniyor ulusum kim olduğunu
Ülkesini "Az gelişmiş" koyanın
Halk lideri kozasını örüyor
Kondu kesinlerinde, konuk odalarında
Halk düşmanı sonu nice, görüyor
Onuandır bu çaba, bu akan salya
Alınacak zaten şurda ne kaldı
Sallanıyor altındaki sandalya
Köye vardı bir ucu toplumsal uyanışın
Kulakları çınlasın Yaşar Kemal'in
"Maya tuttu."

M. Nuri AYVALI

SOLDAN SAĞA: 1 — Ağın'ın şirin mahallerinden biri, çok değil. 2 — Çalışır halde olan. 3 — Eşkiya, Tersî çocuk (mahalli tabir.) 4 — Tersî toplu veya yığın, Bayramlarda elimize yakardık. 5 — Soğuk günlerde kırlarda çalı çırpı ile yakılan ateş, Ağın'ın meşhur meyvelerinden biri. 6 — Bir renk, Sonuna (R) ilavesiyle bir renk olur. 7 — Bir renk, Herhangi bir gey'n ustası veya erbabı. 8 — Bir ağacın veya tepenin uc kısmı (mahalli tabir). 9 — Anne, Eşeklerin sırtına konur.

YUKARDAN AŞAĞIYA : 1 — Tersî çatarinin alt tarafı, Baba (mahalli tabir). 2 — Bir solist, Kılıç kabı. 3 — Pamuk bel-delerinden yapılan yumak, Tersî file. 4 — Tersî mademki anlamına gelir (mahalli tabir). Tersî bir harfin okunuşu. 5 — Tersî bir harfin okunuşu, Kişi veya fert. 6 — Tersî eski Türklerde hakan, Bir hububat ölçegi. 7 — Dergimizin adı, Tersî ince kum. 8 — Tersî (ark'a) anlamına gelir, Tersî ilâve. 9 — Onsuz çifte gidilmez.

Derleyen: Hakkı AKBAŞ

Ali idi İvan oldu

Anlatan : Kemaî NIKSARLI

Ali, papazın kızına yanıp tutuştu. Bir kaç defa kızı babasından istetir. Papaz, müslümanlara kız veremeyeceğinden bahisle Ali'nin isteklerini reddeder.

Bu sefer Ali, kendisi papazdan kızını ister. Onu çok sevdiğini, kızı için hiçbir fedekârlıktan kaçınmayacağını söyler. Papaz:

— Ancak Hristiyan dinini kabul edersen kızımı verebilirim, diyerek Ali'yi caydırmak ister. Bu teklif karşısında şeytani bir fikir düşünen Ali, papaza:

— Derhal Teklifin'izi kabul ediyorum. Hristiyan olacağım bana yardım et, der. Ummadığı bir emrivaki karşısında kağan papaz, çarnaçar Ali'ye Hristiyanlık dinini telkiden sonra sıra isim değiştirme merasimine gelir. İple bir salıncak kurulur, Ali içerisine yatırıldıktan sonra papaz şu sözlerle başlar sallamaya.

— Ali idi İvan oldu. Ali idi İvan oldu, Ali idi İvan oldu der. Böylece Ali'nin din değiştirme merasiminden sonra isim değiştirme merasimide bitince, Ali'de İvan olarak papazın kızıyla hemen evlenir.

Aradan onbeş gün geçtikten sonra. Perhiz ayına rastlayan bir günde papaz ve karısı kızlarını ziyarete giderler. Hoş beşten sonra yemek vakti gelir. Bizim Ali, yani İvan efendi Kayın Pederini memnun etmek için çok nefis yağlı, etli, tatlı yemekler hazırlatarak bir sofraya donatır. Yemeklerin yağlı olduğunu gören papaz efendi, damadı İvan'a:

— Ego İvan sen bilmezsin ki perhiz ayıdır, bu ayda yağlı yemekler yenmez. Ali derhal zekâsını kullanarak:

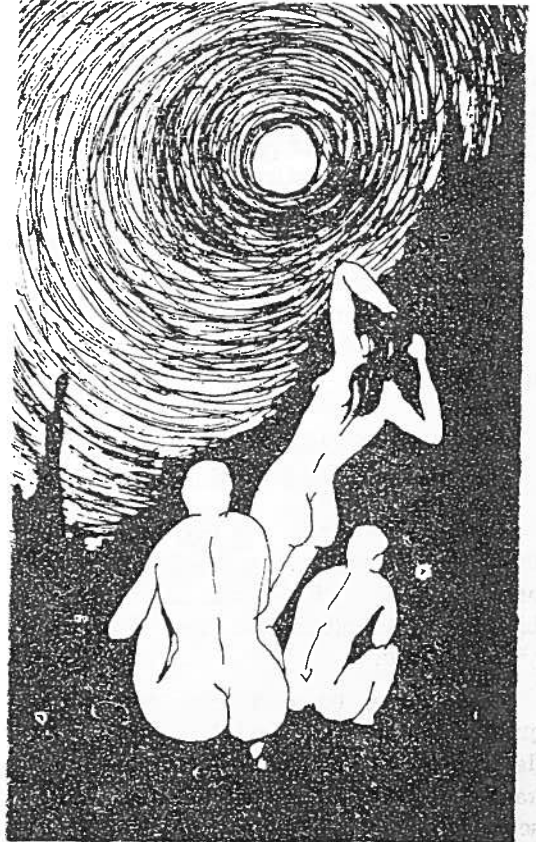
— Merak etme baba onları şimdi yavan ederim. Diyerek bir salıncak kurar, içine yağlı yemekleri dizerek başlar sallamaya.

— Yağlı idi yavan oldu, yağlı idi yavan oldu, yağlı idi yavan oldu. Bu duruma sinirlenen papaz efendi:

— Ego İvan oğlum sen delisin, yağlı sallamakla yavan olur mu? Ali derhal taşı gediğine kor. Ve:

— Ali sallamayla İvan oluyorda, yağlı sallamayla neden yavan olmasın.

Papaz, Ali'nin kendisini atlattığını ve İvan olmadığını anlayınca büyük teessür içersinde oradan ayrılır gider. Bizim Ali de önceden tasarlamış olduğu plânını başarılararak muradına erer.

Dünya Çapında ilk Arkeolojik işbirliği

Röportaj: Mustafa EKMEKÇİ

Keban Barajı altında kalacak eserlerin kurtarılması çalışması, Asuan Barajı çalışmaları dışında, ilk uluslararası çalışmadır. Asuan Barajı'nda bir "araştırma" değil, "Tabaka halinde kaldırılarak kurtarma" söz konusuydu. Türkiye'de ise ilk defa böylesine geniş bir ekip çalışmasıyla bölgenin tarihi çıkarılmaktaydı.

Tepecik'teki höyükte İstanbul Edebiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Halet Çambel, Eski Çağ kürsüsü Doçentlerinden Dr. Ufuk Esin, danışman olarak çağrılan Amerikalı Profesör Goteburg, Asistan-Sönmez Katman, Mimar Alpaslan Koyunlu ve kalabalık öğrenciler çalışmaktaydı. Buradaki çalışmada bir özellik; Ufuk Esin, Doçent olmasına rağmen, kazı başkanlığını yapıyor, Halet Çambel ile Goteburg sorumluluğu Esine'e bırakmış bulunuyorlardı.

"ANADOLU'DA HERKES KARDEŞÇE YAŞAMIŞ"

Tepecik kazısında, son Bizans devri ile İslâm devrine geçiş dönemi belirgin olarak ortaya çıkmaktaydı. Burada her devre ait birçok tandır bulunmuştu. Dr. Ufuk Esin şöyle d'yordu.

"Bizans'tan İslâm devrine geçiş, Selçuklular, hepsi aynı devirde. Zaten burada herkes, birbiriyle o kadar karışık, o kadar kardeşçe oturuyor ki, kimse kimsenin farkında değil!"

Elâzığ çevresindeki kazıların arkeolo-

jik değeri ile ilgili sorumuza, Doç. Ufuk Esin şu karşılığı veriyordu:

"Bunun önemi şu: Aynı anda birçok yerde birden paralel yürüten kazılar var. Ve bu bölgenin arkeolojik bakımından startigrafisi tam olarak tesbit edilebilecek. Yâni burada şimdilik kalkolitik devirden itibaren bugüne kadar hangi kültürlerin olduğunu tam olarak anlıyabildiğimiz. Bu bakımdan çok önemli. Bu bölge bilindikten sonra, buradan çıkılarak, diğer bölgelere bağlantılar kurulabilecek. Meselâ Güney Anadolu, Güney-Doğu Anadolu, Mezopotamya, Anadolunun dışında, bütün bunlarla ilişkiler ve Doğu'da İran'la olan ilişkiler de ortaya çıkabilecek. Tabii bir taraftan da Orta Anadolu ile." Chicago Üniversitesi Profesörlerinden Goteburg da Ufuk Esin'lerle birlikte çalışıyordu. O da şöyle dedi:

"1936'dan 1948'e kadar DTCE' de hocalık yaptım. Ondan sonra Amerika'ya geçtim ve sık sık kazı için buraya geldim. Bir başka kazımızda var. Hitit Başkenti Boğazkale'de de çalışıyoruz."

ANADOLU TARİHİ ORTAYA ÇIKIYOR

Tepecik çalışmalarının bir Özelliği de, ilk defa burada, "höyüklerde jeofizik araştırmalarla eski tabaka katlarının tesbit" edilebilmesiydi. Bunu Ali Yaramancı başkanlığında bir ekip yapmaktaydı. "Biz, jeoloji ile fizik'in temel prensiplerinden hareket ediyoruz. Ve yer altındaki şekil-

lerin fiziki özelliklerini, elimizdeki bu âletle tesbit ediyoruz. Bir sürü metod uyguluyoruz. İlk defa höyüklerde uyguladığımız bu metod, bizim için de meraklı bir sonuca gidiyor” diyorlardı.

Tepecik'teki mezarlar Bizans mezarları, onun altındakiler ise, Frik adı verilen kavimin yaşadığı devre ait Frik mezarları idi. Milattan önce birinci bin... Mezarların bazılarında iskeletler yan yatmış, bazılarında ise sırtüstü uzanmış haldeydiler. Köylüler, mezarın içinde ince ince çalışırken, genç kız öğrencilerden biri de onlara talimat veriyordu. Genç kız kafatasını bir ara eline aldı. Amma ben, Ufuk E-sin'i dinlediğim için bu pozu kaçırdım!

ALMAN, İNGİLİZ VE AMERİKAN EKİPLERİ

Bir bir uğradığımız, dağ tepe dolaştığımız kazıların hepsi büyük bir ahenk ve düzenlilik içinde yürüyordu. Norsintepede Almanlar. Prof. Naumann'ın başkanlığında çalışıyorlardı. Korucutepe, Chicago Üniversitesinden Dr. Van Loon yönetimindeydi. Adsız Tepe'de de Michigan Üniversitesinden Robert Whallon çalışmaktaydı.

Pağnik köyünde İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nden Richard Harper, höyükten çıkan bir çiftçi evini inceliyordu. Höyükten surlar çıkmış, böylece burasının Roma askerî kale yerleşmesi olduğu anlaşılmıştı. Pağnik Tepe'de yapılan kazıda bronz çağına ait bir iskelet de bulundu. İskelet iki yarım küp içine konularak gömülmüş bir şahsa aitti. 35 - 40 yaşlarındaki adamın iskeleti yan yatmış, ayak ayak üstüne de atmış gibiydi. Kazı komiseri, “Piposunu ver ağzına, bir de şapka geçir başına tamam” dedi. Arkeolog Sevim Buluç, “Ayakları da küpten çıkmış” diye bağırırdı.

Köylüler, yabancı, yerli uzmanların böyle tepeleri karıştırmalarına, yerle bir etmelerine artık pek şaşmıyorlardı. Kız-mıyorlardı. Onlar da daha çok, istisnâ edilen arsalarının paralarını ne yapacaklarını düşünüyorlardı.

Bir Alman kadın arkeolog bir gün ar-kadaşlarıyla köye inmişti. Kahvede köylüler, bir yandan yabancı kadını yan gözle süzüyorlar, kendi aralarında konuşuyorlardı.

“— Fransız gâvuru!”

“— Yoh, Amerikan gâvuru!..”

Arkeolog Türkçe anlıyor ve konuşmaları duyuyordu. Konuşanlara döndü bağırdı:

“— Alman gâvuru, Alman gâvuru.”

Onlar da köylülerle sardırıyorlardı. Saman sarısı renginde süpürge biçimi saçlı kadın arkeolog, köye geldi mi, cipin etrafını bütün köylüler sarıyorlardı.

ÖĞRENCİLER VE GENÇ KÖYLÜLER...

Aşvan'da da İngiliz arkeologlar, kızılı erkekli Türk öğrencilerle çalışıyorlardı, Aşvan, Romanya ve Bulgaristan göçmenlerinden kurulmuştu. Uyanık da bir köy. Buradaki kazıyı yöneten İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nden David Hanry French beş İngiliz arkadaşını iki İstanbul'lu kız öğrenci ve Kazı Komiseri Oya Koraman'la çalış-yordu. İki aylık kazıda Orta Çağ, Selçuk eserlerine rastlamışlardı. Buldukları sırlı seramikler içinde, M.S. 12 - 13 üncü asra ait olması gereken insan figürlü bir tabak da vardı. Ancak ne yazık ki, tabak tamam değildi.

ÖNÜMÜZDEKİ YIL TEKRAR BAŞLAYACAK

Çalışmalar, önümüzdeki yıl, yine bu ekiplerin çekirdek olacağı, ancak belki de daha geniş ekiplerin yağıacağı bir yoğunlukta devam edecek ve bölge tarihi çıkarılmaya uğraşılacaktır.

Ayrıca, bölgenin sanat ve folklor yönünden incelenmesine de girilecek, bu çalışmaları Konservatuar eski öğretmenlerinden Muammer Sun yönetecektir.

En az yetmiş, seksen yıl su altında kalacak bir uygarlık böylece kurtarılmaya çalışılacaktır.

— SON —

Deli ile Osman

Ismail BEYDEMİR

Isteseler de birbirlerinden ayrılmazlardı. Nasıl ki ölüm bile ayıramadı. Koca yaşantılarını birlikte sürdürdüler. Tanıyanlar, bu çift yaşantıya o denli alışmışlardı ki; "ile"yi katmadan, onlara DELİ OSMAN derlerdi.

Bunaltıcı bir yaz günü öğleninde, kimcenin kendileriyle ilgilenmemesinden yararlanıp, Gencağa'nın dükkânına yakın, ortaya doğru, kurdağız iskemlelerine oturmuş gırgırlarını kurmuşlardı, Osman konuşmakta iken, Deli sözünü keserek:

— Bak bak, dedi.

Osman kendine gelerek, uyanıyormuş gib çevreye göz gezdirdi. Bu sıkıcı Ağustos öğleninde, caminin önüne inebilenlerden bir kaç kişi, çınar'ın gölgesinde eşleşmiş tavla oynuyorlardı. Sıcak o denli sıkıcı idi ki, tavla pullarının iyi günlerdeki "şrak" sesleri ile, oyuncuların nükteli konuşmaları duyulmuyordu. Bir bezginlik içinde, laf olsun diye bir uğraştaydılar. Karşı geçeye dönecek üç kirva, birbirlerine küs gibi, yarı uykulu, doğuzluk taraftaki kanepede, serinliği bekliyorlardı. Recep Dayı kahvenin kapısına yaslanmış, müşteri gözetler gibi durmaktaydı. Aslında uykulu olduğundan düşmemek için, kapının yanağacına yaslanıyordu. Uzun Süleyman, çeşmede yüzünü yıkamış, alından damlayan sularla, bitkin ve yaygın yürüyüşü ile çınara doğru gelmekteydi. Zalbarlı Topal Sefer, kulakları iki yanında sallanan eşeğinin semerine doğru mu yan mı bindiği belli olmadan, deynekleri kucığında, karakoldan aşağı iniyordu. Acık gilin Ahmet tek başına Kunduracı Halit'in dükkânının önüne oturmuş, sı-

caktan hantallaşmış sinekleri tutup tutup önündeki kara birikintiyi çoğaltıyordu. Bütün bu uyusukluğun zıddına, cıjiler (Ağustos Böcekleri) yırtınırcasına öterek, dünyayı yıkıyorlardı.

Osman, bütün bunlardan sonra, Gencağa'nın dükkânının önünde, sandalyeye oturmuş deyneğini, her zamanki gibi, çenesine destek etmiş, minareyi gözetler gibi duran Noman Amca'yı gördü. Sağ ayağını sallamadığına göre, dinlediği belli idi. Hiç seslenmediğine göre, tartışmayı beğenmekteydi demek. Hafiften gülümsemesi de bunun işaretiydi.

Osman oldum olası Noman Amca'nın kendisini beğenmesini isterdi. Kendi kendine her zaman "Bu adam başkalarına benzemiyor onun gibi olabilsem" diye düşünürdü. Osman'a göre Amca, Ağın'ın en ileri düşünen aydın adamıydı. Hemen toparlanıp, daha da bir gururla konuya bıraktığı yerden aldı:

— Böyle işte, dedi. Saçmalamanın ne gereği var. İnsana boğazın otuziki kert demişler. Her sözü hiç olmazsa birkaç kerte takarak çıkarmalı. Kendini din adamı sananlar, tanrı inancının nereden doğduğunu düşünmemişler bile. İnsanlar düşüncelerinde bunalmaslardı, bir problemin çözümünde yorulmaslardı, tanrı diye bir güç tanımazlardı. İlk insanlar her gün doğup batan güneşin, neden ve nasıl olduğunu çözümleyebilselerdi, güneşe tapmazlardı. Şimdi bunu nasıl gülünç buluyoruz değilmi? Oysa, bu gün için böyle bir problem olmadığından, güneşe tapmayı batıl görmekteyiz. Ama bu gün de yine kafaları çalışmayanlar, çalışanlara da inanmadan, yerli yersiz söylenip, dinclik yapıyorlar güya. Pullu Hoca dün koçanda (aya gidemeyecekler, bu Kur'anda yazılıdır) demiş. İnsanları bilimden soğutmak için, hiç olmazsa burayı söylemese ne olurdu yani, başka söyleyecek söz yokmuydu, ayet yokmuydu.

Sözün burasında Noman Amca "tak" diye değneğini yere vurdu. Osman toparlandı, bir eksiği olmuştur belli. Bekledi, Noman Amca'nın konuşmasını bekledi ama, o, hiç istifini bozmamış, öyle duruyordu.

Bir şey söylememekte Amca ısrarlı görününce, Osman kendisi sordu:

— Öyle değilmi Amca.

— Yok öyle bir şey, diyerek kükredi Noman Amca.

Mantıksız bir şey duyunca da böyle yaparadı. Ama ne olduğunu Osman anlamamıştı.

Noman Amca Osman'ında anlamadığı arapça birşeyler okudu. Belli ki bu bir ayetdi. Arkasından anlamını söyledi'

— Bu ay hakkındaki ayettir, dedi. Bu ayette ayın nur olduğu yazılıdır. Şimdiki softalar, nur'u fosfor gibi ışık sanırlar. Nasılki bir ölümün çürümeye başlaması anında, mezardan fosfor görünümü olursa, öyle sanırlar. Nur deyimini madde ile bağdaştıramıyorlar. Nur, parlak, yararlı, az bulunur, değerli anlamındadır. Buğday'da nur'dur ama, maddedir, elle tutulur.....

Deli burada damdan düşer gibi lafı kesti:

— Lömen emi, madem bunca akıllı-sın, Ağın'da kaç sarı inek var, bil bakalım; dedi.

Noman Amca saçma yemiş tavşan gibi irkildi. Bu delinin yanında konuşu'mazdı biliyordu ama, olan olmuştu artık, devam da edemezdi.

— Kalk siktir şuradan ulan deli, dedi. Çocuk da karşısına almış sabah beri laf anlatıyor.

Osman göstererek:

— Zaten onda kabahat, dedi.

Osman, duruma kötü bozulmuştu ama, Deli'ye bir şey diyemezdi. O, kendisinin bir parçasıydı. Deli hiç oralı bile değildi. Cebinden çıkardığı yarım eksi'li ekmeği lokma lokma kesip, ağzını şapırdata şapırdata yemekteydi. Kafasını iki yana sallayıp homurdanmaktaydı.

Osman kurtuluşu kakmakta buldu:

— Kalk oğlum kalk, dedi Deli'ye. Yi-ne bir çarşaf dutu berbat ettin. Birlikte kalktılar, sessiz, ağır pağnik yoluna doğru yöneldiler. Gencağa camın üzerinden bir bakıp, işine koyuldu. Ciji sesleri kulak-ları yırtarcasına sürüp gidiyordu.

Çocuk şiirleri :

ANNE

Bakışın güneş gibi ısıtır içimizi
Gülüşün aydınlatır üzgün kalpleri anne.
El'imden şefkatle tutarsın her an bizi,
Dünyaya geldiğimiz günlerden beri anne.
En tatlı hatırası, en sevimli çağımın,
Yüzünde gölgesi var gülyüzlü bayrağımın
Ana vatan diyorlar adına toprağımın
Sen vatanlaştırırsın bastığın yeri anne.

Derleyen : Cüneyt ÖZKUL

Duyduklarımız

- ★ Süheyla GÜNDÜZ ile İnşaat Yüksek Mühendisi Yalçın OKYAY nişanlandılar. 6 Ekim 1968 - İstanbul.
Yeni nişanlılara mutluluklar dileriz.
- ★ Güzin TEKİNER ile Cengiz GÜNDÜZ nişanlandılar. 1 Ekim 1968 - İstanbul
Yeni nişanlılara mutluluklar dileriz.
- ★ Neriman OĞUZ ile Erol ÖZMEN nişanlandılar. 26 Ekim 1968 - Ankara.
Yeni nişanlılara mutluluklar dileriz.
- ★ Vildan SAVAŞER (Güder) ile İzzet SAVAŞER evlendiler. 28 Ekim 1968 - İstanbul. Çiftlere mutluluklar dileriz.
- ★ Gülten UZUN ile Tümay ERTAŞ nişanlandılar. 16.11.1968 - Ankara
Yeni nişanlılara mutluluklar dileriz.
- ★ Dergi yazarı ailesinden İsmail BEYDEMİR, aynı görevle Malatya'ya atanmıştır. Görevinde başarılar dileriz.

Sayın Ağın Kùltür Derneği üyeleri

AĞIN KùLTÜR DERNEĞİ'NİN YILLIK GENEL KURUL TOPLANTISI 29.12.1968 TARİHİNDE, SAAT 13.00 TE KURTULUŞ UMUT SOKAĞI NO: 32/1 DE YAPILACAKTIR SAYIN ÜYELERE DUYURULUR.

Gündem

- 1 — BAŞKANLIK DIVANI SEÇİMİ
- 2 — YÖNETİM KURULU ÇALIŞMA RAPORUNUN OKUNMASI
- 3 — DENETLEME KURULU RAPORUNUN OKUNMASI
- 4 — YÖNETİM KURULU RAPORUNUN ELEŞTİRİSİ
- 5 — YÖNETİM KURULUNUN AKLANMASI
- 6 — DİLEKLER
- 7 — YENİ YÖNETİM KURULU SEÇİMİ.

AĞIN KùLTÜR DERNEĞİ

Tolli ile Otomobil

Hüseyin KABASAKAL

Tolli, mahallenin kırkbeş yıl öncesi hatırladıklarımın en yaşlılarından. Asıl adı ne idi, kimin nesiydi, aslen nereliydi, kaç yaşında idi bilmiyorum. Tolli diye çağrılırdı. Dinmeyen bir ağrının iniltileri gibi, bize söylediklerinden, oğullarının seferberliğe gittiklerini, şehit haberlerinin geldiğini bilirdik...

Gözünün biri sakattı. Yüz yıla yakın yaşı bükülmüş beli, titrek kemikleşmiş elleri, bir deri bir kemik kalmış vücudu ile yine de canlı ve hareketli idi. Yüzü derin buruşuklarla kaplı gözleri çukurlarına gömülü, tek gözünün sabit bakışları çok keskindi. Uzun ömrünün çok görmüş, çok geçmiş şeridinde yoksul doğunun acıklı

macerası sıralı idi. İyi kalpli, yumuşak huylu idi. Görünürde malı, mülkü, geliri yoktu. Yüz yıllar görmüş harap evi ile yamru yumru değneğinden başka serveti yoktu.. Nasıl geçinir, ne yer ne içer bilmezdi. Elbisesi yamalı fakat temizdi. Velhasıl o, Ağı'n'da kendi aleminde ve kendine benzeyen bir tipti. Her halde bunun için onu çok severdik.

En tatlı en rahat "Saklambaç"ı onun karanlık bir mağraya benzeyen, divarları güherçile ile çiçeklenmiş avlusunda oynardık.

Hatta üst katta, kapıları daima açık duran odalarına kadar girer saklanırdık.. O zaman Tolli'nin muzipliği tutar, daima oturduğu Tuz taşı veya avlunun damından, ebeye değneği ile işaret eder bizi ele verirdi, yakalanışın üzüntüsü ile "olur mu Tolli, olur mu?.. kabul etmem" diye tarzide bulunurken, o ağzının boşluğuna doğru gömülmüş buruşuk dudaklarını toparlamaya çalışarak kıkır kıkır gülerdi. Sonra yaptığından memnun alnını değneğinden destek almış yumruklarına dayar, uyku ile uyanıklık arası bir hareketsizliğe dönerdi.

Günlerimizin çoğu zamanı, Tolli'nin kendine özgü atmosferi içinde geçerdi. Çocukluk paralelinde duyuş, düşünüş, anlayış noktasından bir farkımız yoktu. O da bizim kadar çocuktu..

Evi çeşmeye yakındı. Ama, bir elinde, küçük su kabağı ile değeneğinden güç almaya çabalıyarak çeşmeye gidiş gelişi çok acıklı olurdu.

Her kapının önünde durur, dinlenir "Erzayıl, Erzayıl" diye inlerdi. Biz bu çağırışların anlamını çocukluk duygusunun yarı aydınlığında farkederek, hemen koşar, kabağını alır, koluna girerek evine götürürdük. Bizim bu çocuksu ilгимizle, onun küçücük dünyasında yalnızlığının, kimse-sizlinin, umumi hayat gidişinden kopmuş-

luğunun, maddî ve manevî yıkılmışlığının ızdırabını unuttur g'bi olur, yine şakacılığına, tatlılığına dönerdi.

Tolli'nin evini oyunlarımızla alt üst ettiğimiz bir gündü. Sıcak bir gün... Deli-oğlu gilin Süleymanın naralarıyla oyun durdu.

Süleyman ; kıp kırmızı yüzünden terler akarak teknefes yanımıza geldi. Telâştan kesik kesik anlattığı haber genel şaşkınlık yarattı. Samsur'un bayırından Ağ na doğru bir "kara dev" geliyormuş...

Bir koşuda mezarlığın başına tırmandık. Süleyman aynı heyecanla yazılar tarafını işaret etti : "Bakın bakın gelir".

Tekerlekleşmiş gözlerle o tarafa bakıyoruz. Evet o ana kadar görmediğimiz bir heyülâ. Tozu dumana katarak, korkunç homurtularla bize doğru koşuyordu. Korkmuştuk. Hele daha küçük yaştaki çocuklar, çığlık atarak kaçıştılar.

Ne olduğunu kestiremediğimiz garip nesneyi çukur bağların üstüne gelince daha iyi görebildik. Siyah uzun gövdesi üstünde, geriye taşkın tentesi, kamaştırıcı yankılar yapan farları, yüksek tekerlekleriyle zihrimde bir yaklaşma oldu. Babamın kitaplarından birinde buna benzer bir resim görmüştüm. Kulaktan duyduklarımızla kitaptan gördüğüm birleşince bunun bir otomobil olduğunu belirttim. Arkadaşarım meraklı gözlerle bir bana bir de Süleymanın devine bakıyorlardı: "Vay anam; hakikat (Hakikat) Tomofilmiş.." diyorlardı..

1920 lerin ilkel otomobili önümüzden çat çat, pat patlarıyla sarsıla sarsıla geçiyordu.. Yarım dairelik bir kafile halinde arkasından koşmaya başladık. Mezarlık bayırını ağır ağır indi. Şöfor, kocaman direksiyon s'midini cakalı bir çaba harcayarak idare ediyordu. Tolli'nin evini geçtik. Yukarı arkı atlayamadı ark yolu dikine ve derince kesmişti. Şöfor aşağı indi arabasının sağını solunu söyle bir muayene etti motoru susturdu.. Arabanın burnundan bığu fışkırtıyordu..

Bir anda çocuk, büyük, kadın, erkek

mahalleliler ilk defa gördükleri bu garip nesnenin etrafını sardılar. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Bilhassa yaşlı kadınlar çok hayret etmişlerdi: Hacı halil-g'lin Hatice Bacı kendine has o tatlı buluşları ile, hareketleri ile ön safta: Kız Hebbese! koş koş buraya bişey geldi, yerdenden bitmece, gildirik ayaklı bişey.. Doksanlık Adde bacı daha ağır daha temkinli: "Töbe deyin anam Töbe deyin g yamet yandır.. Tolli; daha heyecanlı ve dikleşmiş bir canlılıkla kalabalığı yarıyor.. Elini tek gözüne siper yaparak arabanın sağını solunu, tentesini süzüyor. Başını sallayarak bunun kendi kendine yürüyebileceğini kabul etmediğini tekrarlıyor. Şöfore; "esahını söyle oğul," diyor "atları mezarlığın başında mı saldın..." Memme ağa cevap verdi: "Bu atsız araba Tolli, atsız arabaya bunun atı içinde.." Doğunun sağır iptidai yaşayışı içinde yetişmiş bu saf ihtiyarlar, gördüklerine, duyduklarına inanmayan şüpheli bakışlarla doyana kadar baktılar gördüler.

Hebbe bacı eze'i cömertliğiyle hemen arka koştı.. soğuk bir bakraç ayrıncı şöfore uzatırken "kardeş afiyetle iç, Tomafil içerse ona da ver", şöfor ayrıncı içip bir oh .. çektikten sonra "yok bacı o su içer" dedi. Çakkıl bacı çeşmeye koştı. Bir bakraç su ile döndü.. Şöfor arabasının suyunu tamamladı.. Bir ara Tolli'nin kucağında bir büyük demet taze otlar, kalabalığı yardığı görüldü..

Otu aracın önüne döktü. Çocuğunu okşayan bir ana sevgisiyle, arabanın açılmış üst dudağa benzeyen ön çamurluklarını okşadı "ye anam ye Eğinden beri acıkmışsındır" diyordu..

Kaptan gilin bahçenin duvarından geniş yüzü taşlar alarak arkın üzerine bir köprü yaptık. Şöfor gördüğü misafirperverlikten memnun kalabalığa teşekkür etti. Arabasını çalıştırdı. Seyircilerin, sevinç, hayret, tecessüs sesleri ve bakışları arasından sıyrılarak uzaklaştı. Tolli; tekerleklerin altında ezilmiş otlara hayıflanarak bakıyor ve söyleniyordu. "Vah vah, hepsini yiyemeden gitti fikkare".

He de Bana (X)

Osman BOLULU

Kitabının arkasında 926 yılında köyde doğdum. Bugüne dek yaşadım kaderimce." diyen öğretmen şair Veli Çil, "HE DE BANA" adlı bir kitap yayınladı. Dış görü-güzel olan, lirik şiirler-nüşü kadar iç yapısı da le dolu bu kitabı tanıtmak isterim okuyuculara.

Veli Çil'in şiirleri serbest nazımla yazılmış. Çok rahat, iddiasız gibi görünen bir söyleşi var. Sanki hemencecik yazılmış duygusunu veriyor insana. Ama öte yandan bahar havası rahathğında sarıcı bir yönü de var. Arı duru konuşma diline yakın Türkçe ile yazılan şiirlerdeki, sezdirilemeden yapılmış yarım ve iç ka-fiyeler, onları daha bir akıcı, çekici hale getiriyor.

Veli Çil'in yaşayışının izleri bütünüyle şiirlerine işlemiş: Uzak bir Anadolu kasabasında,

içine kapanmış, bu kapalıyla bazen tatlı üzün tülere kapılmış, ama üzüntüleri içinde mutlu yanı ağır basan, feleğe serzenişte bulunan insanların duygularını görüyoruz şiirlerin tümünde. Tadılmamış, elden uçurulmuş, ama anıları yaşayan ve ağrıları tatlı bir iç sızı gibi devam eden aşklar; hayatın cilveleri, iki kadeh şarapla teselli bulmaya çalışış, kadere isyan, küskünlük; Veli Çil'in şiirlerinin ana teması bunlar.

Kısıntılı yaşamı içinden sürekli mutluluğu kapı dışarı etmeyen Veli Çil, fakirlikten şöyle yakınabiliyor:

FAKİRLİK

Düşümde gördüm sıcacık aşı
Kazan dolusu;
Akça ekmeği tekne tekne.
Sırtımdaki gömleğin alınışı eskidir
Yırtılır sonra,
Çekme...

Şair uzun ve tatlı ağrılarla şiirine temel olan aşk duygularına çok geniş yer vermiş. Denilebilir ki, onun bütün konusu, yarım kalmış, dokunulurken kaçırılmış aşklardır. Bu aşkları veren sevgiler hepten vefasız çıkmışlar. Bakınız, onlara ne diyor Veli Çil :

ŞAKACIK

Çek elini, asılma
Yırttın işte yakamı.
Bu bana yaptıkların
Essahtan mı, şaka mı?
Bilir misin a güzelim?
İki elle dost yakası tutulmaz,
Şakaçıktan böyle yaka yırtılmaz.

Aşk'ın, kasaba yaşantı'sının dışına çıkmasını bilen Veli Çil, zaman zaman hayata isyan ederek kendini aramaktadır :

HİÇ

Demirci örsüyüm sanki
Dövüyor dertleri başımda zaman;
Dan... Dan... Dan...
Çekiç o'mak da istemiyorum,
Çünkü o da vurur, ezer,
Paşkasının elleriyle.
İsterdim ki,
Ne dövülen örs olayım,
Ne de örs başına çekiç.

(x) HE DE BANA, Veli Çil'in şiirleri, Fiyatı: 300 kuruş. TÖYKO Matbaası, Ankara, 1968
İstem: Adres: Veli Çil, Atatürk İlkokulu Öğretmeni - Merzifon.

AMATÖRLER:

Anama mektup

Ali Naci KURTKAYA

Göresim geldi seni
Res'mlere baka baka
düşlerimde göre göre
doydum,
doydum anılara.
Göresim geldi seni
Ayrılık,
yalnızlık,
her sofrada garip misali
boynu büküklük
yetti canıma;
acılar düştü.
ana:
canım sızlanır,
tasalanma
azdan geçer.
acı bir değil; iki değilki
nereden bileceksin zalime'mi.
Saçları hasat tarlası
salınır yarı belinde,
gözleri
deniz gördüm mü?
nasıl diyem bilmemki
nasıl anlatam
fidan boylumu,
derdimi.
Göresim geldi seni.
Yıllar abanmış misâli
Karlar yağdı başıma.
Tasalanma ana
oraya gelende, canımdaki
sızı diner.
Göresim geldi seni,
seni görende, içimdeki
ateş söner.
Tasalanma
unutmaya çalışır Zalime'mi
Unuturum.
Ana
çok göresim geldi seni.

Aldatma öyle

A. Muhlis ÖZÇELİK

Yıllar ötesinde
Dağların ardından bakıyorum
Ağaçlı bahçelerime...
Yaşımdaki fidanları görüyorum
Mini mini...
Şaşıyorum kendi kendime
Şaşıyorum...
Ben halâ küçük mü kalmışım?
Aldatıyormu aynalar beni?...
Bilmiyorum!..
Bakışlarımda kavak ağaçlarını görüyorum;
Üstüne yazdığım isimimde değişmiş!..
Ben küçük yazmıştım
küçük...
Yazıda benim değil;
Fakat isim benim...
Darılıyorum ağaçlara,
Kendi kenime,
Bahçelere darılıyorum...
Ağlıyorum hergün
Ben kendilerine !
ALDATMA ÖYLE...

ABONE ADRESLERİ

9 — Müfide TUNCER
Demirkapı Sokağı No: 33/1

DEMİRLİBAHÇE — ANKARA

79 — Lütfi ÇINAR
TCDD. Kürk İstasyonu Hareket Memuru
SIVRICE — ELAZIĞ

92 — Sabahattin TURGUT
Ören Köyü İlkokulu Müdürü

KIRAZ — İZMİR

201 — İsmail BEYDEMİR
TCDD. 5. İşletme Müdürl. Sicil Büro Şefi
— MALATYA —

202 — Dr. Melike ODMAN
Farabi Sokağı No: 50/17

ÇANKAYA — ANKARA

203 — Erdem DEMİRAĞ
14. Sokak No: 11/A

BAHÇELİEVLER — ANKARA

204 — Gülser YAVUZ
Armutlu Atatürk İlkokulu Öğretmeni

KEMALPAŞA — İZMİR

205 — Ersin TULUNAY
63 Lozells Street

BİRMİNGHAM 19 — ENGLAND

206 — Birsen TÖR
Bükücüler Hanı Sokağı A Blok No: 16/1

SELİMİYE — İSTANBUL

207 — Osman Sulhi AKSU
Türkiye Polis Radyosu Müdürü Emniyet
Sarayı

— ANKARA —

208 — Ferit CAN
Kurtuluş Berdan Sokağı No: 3

— ANKARA —

209 — Mustafa AĞIN
Bossa Basma Fabrikası Personel Sayağ
Kâtibi — ADANA —

210 — Nuri BAYKUT
P.T.T. Kuranportör Teknisyeni

— ZONGULDAK —

211 — Bican Fahri UYANIK
Mütahit Mühendis Kutlubey Mahallesi
Buğday Caddesi No: 12

— ISPARTA —

212 — Adil YÜCEL
Sümer Ortaokulu Öğretmeni

— MALATYA —

213 — İsmail DİKMEN
Başçavuş Sokağı No: 103/21

KÜÇÜKESAT — ANKARA

214 — M. Kemal YANDIMATA
Miralay Nazım Bey Sokağı No: 114

YENİMAHALLE — ANKARA

215 — Cengiz BİNYAZAR
Ragıp Tüzün Caddesi No: 449

YENİMAHALLE — ANKARA

216 — Harun GENCOSMAN
Hükümet Tabipliği Sağlık Memuru

AKHISAR — MANİSA

217 — Nevzat GENCOSMANOĞLU
Sakarya İnekhanesi Veznedarı

KARASU — SAKARYA

218 — Şeref Bedri ERDEM
50, Chaussée de Bruxelles

DAMPREMY — BELGIQUE

219 — Mustafa BAYTAŞ
Binektaş Sokağı No: 25/2

KÜÇÜKESAT — ANKARA

220 — Av. Yaşar KAYSERİLİ
Denizciler Caddesi Saka Han Kat: 2 Daire: 11 - 12

— ANKARA —

221 — M. Kemal TÜRKER
Denizaptal Mahallesi Başvekil Caddesi
Hüdaverdi Ap. No: 13

ÇAPA — İSTANBUL

222 — Hüsamettin ERTUĞRUL
Ege Mahallesi Kıvrak Sokağı 11 Numara
Karşısı

— BALIKESİR —

223 — Dr. Nevzat EROL
İmrahor Caddesi Kımız Sokağı Kımız Ap.
No: 3/4

— ANKARA —

224 — Mustafa BAYTAŞ
Kızıltoprak İstasyon Caddesi No: 28/3

KADIKÖY — İSTANBUL

225 — Süleyman AYDOĞMUŞ
Derviş Hüseyin Mahallesi Karaozan Sokağı
No: 26

— DİYARBAKIR —

226 — Lütfi GÜNDÜZ
Başak Sokağı No: 7/14

KÜÇÜKESAT — ANKARA

227 — Hüseyin SARISALTİK
Harput Turizm Ambarlar Cad. No: 10/B

LOZAN MEYDANI — ANKARA

228 — M. Ruhi ÖZMEN
Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Memuru

— ANKARA —

229 — Gülten YAZICI
Palu Yatılı Bölge İlkokulu Öğretmeni
PALU — ELAZIĞ

230 — Y. Niyazi GENCOSMANOĞLU
Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü
Şube Müdür Yardımcısı
BEŞEVLER — ANKARA

231 — Hicabi KARAÇORLU
Hacettepe Üniversitesi Personel Müdürlüğü Akademik Personel Tayin Şefi
— ANKARA —

232 — Celal GENCOSMANOĞLU
Demir Çelik Fabrikası Satış Bürosu Şefi
— KARABÜK —

233 — Gültekin YANDIMATA
Miralay Nazımbey Sokağı No: 114
YENİMAHALLE — ANKARA

234 — Kâmil TÖRÜNER
Levent Sokağı No: 65
YENİMAHALLE — ANKARA

235 — Nihat ASYALI
Danıştay 11. Daire Yardımcısı
— ANKARA —

236 — Niyazi ÜNSAL
Atatürk Bulvarı Büyük Sinema Üstü Büyük Han Kat: 2 Tüccar Terzi
— ANKARA —

237 — Nuriye GENCOSMANOĞLU
5. Durak Dereboyu Sokağı No: 81
YENİMAHALLE — ANKARA

238 — Dr. Gülören ÜNLÜOĞLU
Anafartalar Caddesi Çıkrıkçılar Yokuşu
Kınacıkardeşler Ap. No: 11/5
— ANKARA —

239 — Adnan BOZKURT
Derebaşı İlkokulu Öğretmeni
TİRE — İZMİR

240 — Mahir ATALAY
Ulucanlar Caddesi No. 41
— ANKARA —

Sayın Abonemiz

Sevgi ve desteğinizle yaşıyan derginizin, günde-
rilen sayıların abone creti olan 24 lirayı veya
ikinci taksidiniz 12 lirayı T.C. Ziraat Bankası
Kızılay şubesi (630/59) veya Türkiye Vakıflar
Bankası Cebeci şubesi (20-19-6) nolu hesaplara
göndermek üzere bu bankaların bulunduęunuz
yerdeki şube ve ajanslarına hemen yatırmanızı
saygılarımızla bildiririz.

Kenet Emlak Ticaret Bürosu

**Hemşehrilerine hizmet
etmekten şeref duyar.**

Ankara - İstanbul'da gayrimenkul
almak isteyenlere istenilen bedel
ve şartlarla apartman, villa, arsa,
çiftlik, daire temin olunur.

**ADRES : Bedrettin Gençosmanoğlu Selânik Cad.
Tokay İşhanı 6 - 25 Telefon: 12 80 99
Kızılay — Ankara**

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

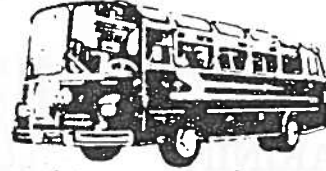
ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

Harpur

TURİZM

■ Emniyet

■ Konfor

■ Sürat

HARPUT TURİZM'DE

■ İşletmecilikte Reform

■ Eğitilmiş Kaptan

ve Personel

■ Serviste Hizmet

● ELÂZİĞ

● ANKARA

● İSTANBUL

● ADANA

● DİYARBAKIR

● BİNGÖL

● MUŞ

● TATVAN

● VAN

● ERZURUM

SEFERLERİ

HARPUT TURİZM'DE

Telefonlar

ELÂZİĞ : 16 75

ANKARA : 12 06 59

İSTANBUL : 27 20 42